СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 205. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 2-го вересня 1936. — VOL. XLIV. No. 205. Jersey City, N. J., Wednesday, September 2, 1936. THREE CENTS

АМЕРИКА ЗАДУМУЄ ВІДКЛИКАТИ КОРАБЛІ З ЕСПАНІЇ

ВАШИНҐТОН. — На приказ американського департаменту стейту американська амбасада в Мадріді, столиці Еспанії, видала заклик до американців, що ще лишилися в Еспанії, покинути край найдалі до середи, бо в четвер відіде від берегів Еспанії останній американський воєнний корабель, присланий американським урядом у ціли евакуації американських горожан.

Американський уряд задумує відкликати всі кораблі з еспанських вод, щоб не повторився випадок, подібний до обстрілу корабля „Кейн", що могло би поставити американський уряд у тяжке положення щодо задержання невтральности в еспанській горожанській війні.

ШУКАЮТЬ СПОСОБІВ БОРОТЬБИ ПРОТИ ПОСУХИ.

СОЛТ ЛЕЙК СИТІ. — Президент Рузвелт запевняв тут фармерів, що федеральний уряд студіює тепер науково питання боротьби проти посухи. Уряд підходить до справи з боку захоронення верхн[illegible] верстви землі та її відбудови на випадок, якби [illegible]ер її здув.

Тимчасом ґубернатор Канзасу, Ландон, кандидат на уряд президента з Републиканської Партії, віднісся до залізниць, щоб вони знижили залізничі тарифи перевозу товарів для околиць, навіщених посухою.

НЕБУВАЛИЙ ПОЛІТИЧНИЙ КОНКУРС.

ШІКАҐО. — Краєвий комітет Републиканської Партії оголосив конкурс на три нагороди за найкращі листи у відповідь на запит: „Чому я за Рузвелта?"

Перша нагорода виносить $500, друга $300, а третя $200. У конкурсі може брати участь кождий чоловік з винятком урядовців орґанізацій Демократичної Партії. Конкурсові праці будуть відчитані на радіо. Праці мають мати не більше як 200 слів та мають бути вже в руках головного судді конкурсу, проф. Томаса Вернона Смита, в Шікаґо, 10-го вересня.

Републиканська Партія хоче в цей спосіб запізнатися з найкращими поглядами в користь „нового розділу", щоб з ними потім розправитися в кампанії.

ЗАГРОЗА МОЛОЧАРСЬКОГО СТРАЙКУ НЕ УСУНЕНА.

ДЕЛГІ (Ню Йорк). — Президент Нюйорської Федерації Продуцентів Молока заявив на зборах фармерів повіту Делавер, що „молочарське свято" буде заряджене за тиждень або за 10 днів.

Говорив теж, що на страйк вийдуть 85 до 90% усіх фармерів стейту.

НАДІЯ НА ПОЛАГОДЖЕННЯ ВЕЛИКОГО СТРАЙКУ ВАНТАЖНИХ ВІЗНИКІВ.

НЮ ЙОРК. — Юнія візників вантажних авт постановила згодитися на конференцію з представниками власників підприємств, що вживають такі авта. До такої конференції заставив сторони посадник міста Ля Ґвардія.

О. КОКЛИН ЗА БОРОТЬБУ ПРОТИ КОМУНІЗМУ.

МІЛВОКІ. — О. Чарлз Коклин, радіовий проповідник, говорив тут на зборах „Юніон Парті" про боротьбу проти комунізму.

„Комунізму не побороти силою преси, ні силою радія, ні силою гроша", говорив о. Коклин, „хіба що рівночасно постарається усунути причини, що плодять комунізм". На думку о. Коклина, головним лихом капіталізму, що є головною причиною комунізму, є приватне чеканення й реґуляція гроша та система заплати за працю, при якій робітникові платиться за роботу, без огляду на видатність його праці.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД НА РЕСТОРАН.

НЮ ЙОРК. — Минулої суботи, коло 2-го години зполудня, напали на ресторан „Сибір", що знаходиться в домі російської орґанізації „Наука", під ч. 315 Іст 10-та вулиця, три молоді чоловіки. Вони заставили всіх приявних гостей, хазяїв і прислугу підняти вгору руки й приказали їм віддавати гроші.

Як один з напасників відбирав від одного гостя 20-доляровий банкнот, інший гість ударив його по руці. Напасник вистрілив, але не вцілив. Інші кинулися на напасника й, ударивши його дошкою, звалили на землю. Другий бандит вистрілив іще два рази, а потім став з третім утікати. Гості кинулися на лежачого бандита та стали його бити. Збивши, відвезли до шпиталю. Другого напасника догонив один українець на 9-тій вулиці, як цей зайшов до салуну. Там його й арештували. На поліції він спершу відпекувався від участи в нападі, а потім признався.

НА ПОМІЧ КАМПАНІЇ СТАЛЕВОЇ ЮНІЇ.

Юнія жіночих кравців у Ню Йорку постановила стягнути з кождого з 225,000 своїх членів по 1 долярові на поміч для кампанії сталевої юнії коло зорґанізування сталевих робітників. Кравецька юнія вже дала орґанізаційному комітетові сталевих робітників на завдаток 100,000 долярів.

ЖИДІВСЬКЕ ВІЙСЬКО В ПАЛЕСТИНІ.

Жидівське військо твориться в Палестині. Як подають анґлійські часописи, палестинські жиди зорґанізували самооборону, що має яких 50,000 членів. Вони мають кріси звичайні та машинові і сотні тракторів, що можна їх кожної хвилини переробити на панцирні авта.

ЩО РОБИТЬ ҐАНДІ.

Голосний колись політик індійців Магатма Ґанді відійшов у тінь. Він живе тихим спокійним життям у малій хатині в селі Шеґаон недалеко містечка Варда, де мешкає теж його жінка. Кожного дня вранці й увечір Ґанді сідає на порозі своєї хати і молиться. Біля нього збираються мешканці села і моляться разом зі своїм пророком.

ПОНЕВОЛЬНІ ПАСАЖИРИ.

Безплатних пасажирів мав зовсім несподівано німецький пароплав „Гамбурґ", їдучи до Ню Йорку. Недалеко Савтгемптон, на корабель злетіла хмара голубів. Їх загнала буря і дощі; вони були такі безсильні, що навіть на крики моряків не вступалися з корабельного чердака. Капітан казав замкнути до клітки і накормити голубів та при поворотній подорожі випустив їх на волю в тім самім місці, де голуби причалили до пароплаву. Розуміється, що випочаті та накормлені птиці скористали з цього і радісно полетіли до своїх гнізд.

НЕ МОЖНА КРИТИКУВАТИ.

В Німеччині приготовляють новий карний кодекс, що передбачає гострі кари для тих, що ширитимуть вістки, які могли би викликати неспокої. З окрема кара до двох літ вязниці грозить тим, що намагались би підбурити одну частину населення проти другої.

МІЛІЦІОНЕРИ — КОМУНІСТАМИ.

Курітибський „О Дія" подає, що недавно арештовано в Курітибі (Бразилія) двох міліціонерів за... комуністичну аґітацію. Тепер вийшло на яв, що вони розкидали комуністичні летючки по місті. Не диво, що влада не могла довший час відкрити смільчаків, які на її очах, в самому центрі міста, безкарно вели комуністичну пропаґанду.

ЯК КРАСТИ — ТО КРАСТИ.

Так собі подумали урядовці букарештенського банку „Делалюль Спіреї". Їм закидають, що вони сфальшували книги, реєстри, векслі й чеки на шкоду румунського національного банку в висоті 20,000,000 леїв.

ПОКИДАЄ ПОСАДУ АМБАСАДОРКИ ДЛЯ ВИБОРЧОЇ АКЦІЇ.

Пані Рут Браен Овен Роде зреклася становища амбасадора Злучених Держав у Данії, щоби взяти участь у виборчій кампанії за поновний вибір президентом Рузвелта.

З ПІМСТИ ЗА ВІДКИНЕНУ ЛЮБОВ СФАЛЬШУВАВ 14 ПІДПИСІВ.

Маріян Дормяк з фільварку Клімани, повіт Ошляни (Виленщина), з пімсти, що вчителька В. Шуліковська відкинула його залицяння, сфальшував донос на неї до дирекції школи й поклав на цьому доносі 11 сфальшованих підписів. На основі згаданого доносу вели дисциплінарне слідство проти вчительки. Але правда виявилась і окружний суд засудив Дормяка на рік вязниці.

НЕОПРАВДАНІ ЖАЛІ.

У Настасові (Тернопільщина) повстав комітет, що рішив не дозволити жидівським купчикам продавати на відпусті. Тернопільські жидки пішли пожалуватися до місцевої поліційної станиці, але там їм відповіли, що поліція не відповідає за те, якщо вони не підчиняться рішенню комітету. Цю вістку подає „Хвиля" під вимовним наголовком „Під адресою влади" та обурюється, що поліція не виступила проти комітету, який називає „самозванним". Цікаве, чи цей комітет мав залеґалізуватись у рабінатському уряді, щоб не бути „самозванним" і чи поліція є обовязана силоміць вводити на християнське свято жидівських „ганделесів"? --- („Діло").

ТІНЬ НАРЕЧЕНОГО.

Молода анґлійка заскаржила до суду свого колишнього нареченого Джана Шіферда. Його провина досить цікава. Пять років тому дівчина зірвала з ним, але він ходить за нею як тінь пять років від рана до вечора і не говорить ані слова. Ця мовчанка ще більше денервує дівчину, ніж його переслідування. Родичі дівчини нераз просили Шіферда, щоб забув про неї, але це не помагало. Врешті дівчина рішила віддати справу до суду, а той відослав невдаху нареченого до шпиталю нервових недуг.

ВБИВСТВО ЗА 4 МЕТРИ СУКНА.

В Устериках, косівського повіту, невідомі бандити напали на дім удови Марії Яцковської, вбили 22-літнього сина з револьверу, потім забрали 4 метри сукна і втекли.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА НА ХОЛМЩИНІ.

В селі Велике, повіт Холм, спалахнула пожежа в господарських забудуваннях Т. Бабінчука. Вогонь перекинувся на сусідні будинки. Згоріло назагал 66 мешкальних домів разом з господарськими забудуваннями та з живим і мертвим інвентарем. Шкода є дуже велика й сягає 300,000 зл. Причина пожежі ще не устійнена.

ЗНАЙШЛИ РИМСЬКІ МОНЕТИ.

Римські монети знайшли в селі Ривалд, любачівського повіту. Монети знайшли в глиняним горшку в скількости 1,000 штук. Вони зовсім виразні з портретами цісарів. Між ними є також монети золоті.

„БУРЯ У ДВОХ СКЛЯНКАХ ВОДИ".

Не треба думати, що це якась нова песа, — це тільки очеркнення малої авантури, що склалась у Львові в парку Костюшка. До кіоску в парку прийшли дві молоді пані, Пепі Вольфіш і Марія Бернгард, і випили по одній склянці содової води з соком. Коли кіоскарка зажадала по 10 сот. за склянку води, молоді пані зчинили сварку і хотіли дати тільки по 5 сот. Зібралась публика і поділилась на два табори. Справа вияснилася щойно на комісаріяті, де виявилося, що обі пані разом мали тільки 10 сот. і тому настоювали на тому, щоби платити тільки по 5 сот. за склянку води.

САМОҐУБСТВА БЕЗ КІНЦЯ.

Щоб не бачити советського „раю", поповнили самоґубство три молоді комсомолки. Про це пише фейлетоніст „Правди" (18. липня ц. р.). Такі самоґубства трапляються в Советах дуже часто. Цей факт яскраво суперечний із запевненнями большевиків про щасливе життя молоді. Причина самоґубства — це будьтоби переслідування директора рільних курсів, на яких були молоді комсомолки. Але між віршами легко вичитати, що дівчата не могли видержати цих страшних умовин праці стипендистів, з яких советські наукові заведення роблять совгоспних форналів.

ВБИЛА МАТІР, ЯКА БУЛА НЕДОБРОЮ ТЕЩЕЮ.

На дорозі недалеко Вильна знайшли трупа старшої жінки. Слідство виявило, що це була Олена Тарловська та що її вбила власна донька Мальвіна. Вона мала жаль до матери за те, що була недоброю тещею, через що чоловік покинув її та троє малих дітей.

ЖИТТЯ ДОРОЖІЄ.

У великих бразилійських містах, не виключаючи Курітиби, піднеслися значно останніми часами ціни продуктів першої потреби. В Сан Павло, Ріо де Жанейро й Ріо Ґранде до Сул влада поборює відповідними розпорядками штучну дорожнечу. Також і федеральний уряд приготовляє відповідний декрет. Курітибська преса домагається від влади енерґійних заряджень у цій справі.

ТРИМАВ ТРУПА В ХАТІ.

Не мав на похорон своєї своячки мешканець Вильна Латушенко і тримав трупа в хаті. Слідство устійнило, що своячка Латушенка, 70-літня Клековичева, померла природньою смертю, але не було за що її поховати, бо обоє жили в крайній нужді. Трупа, що почав уже розкладатися, поховали на кошт міста.

ЧЕРГОВА СПРОБА КОМУНІСТИЧНОЇ ПРОВОКАЦІЇ

ЛЬВІВ. — „Новий Час" подає таке: „Ще не забулися виступи комуністів на Маківці й у церкві св. Петра й Павла у Львові, ще не втихомирився святий народній гнів зприводу профанації наших національних і релігійних почувань жидівсько-комуністичними елементами, як оце приходиться занотувати чергову спробу комуністичної провокації. Цим разом на Білій Горі, підчас свята Маркіяна Шашкевича".

Далі описується спробу комунарів спрофанувати Маркіянове свято на Білій Горі. Пишеться там, що комунарі в часі богослуження грали в карти, як це буває на торговиці в містах. Це обурило нарід і впорядчики свята взялися проганяти зайдів. Притім потурбовано декого з комунарів, між ними і нашого таки Юду — комуніста з Буська. Не обійшлося тут без побивання камінням і стріляниною з боку поліції. Та порядок таки привернено і свято відбулося як слід.

ВІДВІДАЛИ МОГИЛУ ВІТОВСЬКОГО.

БЕРЛІН. — Олімпіяду в Берліні відвідали й українці. З Буковини і Бесарабії прибули 11 осіб, із Закарпаття і нашої іміґрації в Чехословаччині 5 осіб, з Галичини і Волині 3 особи. Пашпортові труднощі були головною причиною, що не могли прибути більше українців. Українські гості в Берліні були ввесь час у звязку з українським студентським товариством „Зарево", що влаштувало спільні сходини своїх членів з гостями з рідних земель. Прибулі на Олімпіяду відвідали теж могилу полковника Дмитра Вітовського і його адютанта Юліяна Чучмана, що спочивають на кладовищі Люізенгоф. На могилах зложено вінок з жовто-блакитними лентами і написом: „Борцям за волю України — Українці, гості XI. Олімпіяди".

ДАЛІ БУДЕ ВИСИЛАТИ ДО БЕРЕЗИ.

ВАРШАВА (Польща). — Польський премієр Складковський заповів, що візьметься з усією силою до нищення „брехні, обмови та наклепу, як зброї в політичному житті". „Хто буде з урядом воювати такими засобами в пресі чи на вічах, той піде до концентраційного табору в Березі.

ТРОЦЬКИЙ ПРО ТЕРОР У СОВЄТАХ.

ОСЛЬО (Норвеґія). — Лев Троцький подає характеристику советського режиму. Він каже, що там нема ніякої демократії й ніяких виборів, бо є тільки одна партія й одна думка, яку репрезентує советська бюрократія, що має всі привілеї. Хто з цею накиненою думкою не годиться, той іде під розстріл або на заслання, що теж рівняється смерті. Всі ліберали світу і всі дійсні приятелі Советів повинні, пише Троцький, піднести протест проти цього пекла, яке створив Сталін і його компанія.

БУДУТЬ ДАЛІ РОЗСТРІЛЮВАТИ.

ЛОНДОН. — „Дейлі Мейл" подає, що викрито заговір на життя Сталіна і в советській армії. Сталін добачує „троцькістів" навіть у найбільш довірених військових особах, що займали досі найвищі позиції. До таких осіб належать і два військові маршали: М. Тухачевський і Блюхер. Переведено серед військових численні арешти. Попалі під суд будуть цілком певно засуджені, а більшість буде розстріляна.

АРЕШТИ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ. — Не тільки в Харкові, але по всій Україні шукають українських „фашистів" і з цього приводу переводять численні арешти.

ДАЛІ ВИНИЩУЮТЬ СЕБЕ ВЗАЇМНО.

ІРУН (Еспанія). — Чим далі, тим жорстокішою стає горожанська війна в Еспанії, що видно найкраще по подіях в місті Ірун. Ліві, які бояться втратити місто, обороняють себе перед повстанськими літаковими налетами в цей спосіб, що кажуть своїм прихильникам покидати місто, а на вулицях і видних місцях привязують прихильників повстанців, між ними і католицького єпископа, щоб їх перших виставити на небезпеку й евентуальну смерть від вибуху бомб. Вони переконані, що колиб місто здобули повстанці, то вирізалиб усіх лівих.

ФРАНЦІЯ В КЛОПОТІ.

ПАРИЖ. — В місцевості Мальорка вбили ліві французького священика, директора школи. Стягнули його з омнибуса, яким він вертався до Франції, й розстріляли. З цього виходить, що лівий французький уряд повинен би тепер інтервеніювати. Крім того прибула до Парижа еспанська делеґація, зложена з самих лівих, на чолі з комуністкою Дольорес Ірібурі, щоб здобути французькі симпатії для лівого уряду в Еспанії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of th Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КОНҐРЕС ЗРАДНИКІВ

Наказане з Москви будування „людових фронтів" не могло минути й українських комуністичних перевертнів в Америці. І ось тому взялися вони цього року скликувати тут „Народній Конґрес", бажаючи в підступний спосіб затягнути на нього ту національно й політично неосвідомлену частину нашої імміграції, яка можливо дасться зловити на хитрі слова про „спільні робітничі інтереси". Тяжко, дуже тяжко приходилося їм зліплювати цей „Конґрес". Приходилося назначувати його скликання, а потім відкладати на кілька місяців, щоб „посилити кампанію". Та вкінці прийшов момент, що таки треба його відбути. І його заповіджено на день 5-го вересня, в Ню Йорку, в Сентрал Опера Гавзі. Отже відбудеться він, як бачимо, в тім домі, де дійсне українське робітництво маніфестувало вже нераз тисячами свої почування, звернені проти польських окупантів, як і проти червоної Москви. Саме в цій галі вже давно висказала наша іміґрація свій голос про те, що вона думає про зрадницьку роботу українських комуністів в Америці та про злочинне винищування України червоними катами з Москви.

Хтож буде на тім „Народнім Конґресі" тепер, і в тій самій галі, де дійсний український робітник висказував дійсну, свою власну, вільну думку? На це легко відповісти. Буде там тасама міжнаціональна зґрая, що зібралася була тоді, коли десятки тисяч українського робітництва зійшлися в Ню Йорку на масову маніфестацію проти московського способу підбивання України при допомозі виголоджування українського населення. Буде це тасама банда, що кидалася на наше патріотичне жіноцтво, на наших дітей, на наші національні прапори, щоб тим чином розбити демонстрацію проти червоної Москви. Отже будуть там ці всі зрадники, перевертні, що тут на американській землі допомагають за юдиний гріш Москві — Матір розпинати. Вони і теперназбирають собі до помочі всілякої міжнародньої голоти та кацапської наволочі й будуть намагатися представляти це як „Народній Конґрес", і то українскої „поступової іміґрації".

Нема і бути не може ніякого спільного фронту зі зрадниками нації. Бо можна зійтися з політичними чи релігійними чи ще якими там противниками, але не можна зійтися з національними зрадниками. Не можна зійтися з такими, що в найтяжчу хвилину нації копають їй гріб. Миж бачимо, що в цілім світі підносяться голоси протесту проти московських катів навіть з боку тих, що є чи були великими симпатиками комуністів. Але мовчать тільки одні наші комуністичні перевертні й далі притакують Москві, коли вона розстрілює найкращих синів нашого народу. Тому з такими людьми може стояти в однім ряді тільки людина без національного й людського почуття, зрадник нації й людства.

О. С.

ФРАЗИ І ДІЙСНІСТЬ

Наші соціялісти твердять, що їм дорогі національні інтереси народу. Залишім на боці соціялістичні фрази, а погляньмо на такий факт, як відповідь українських соціял-демократів, яку вони дали на анкету 2-го Інтернаціоналу з приводу т. зв. „тез О. Бавера" про боротьбу з небезпекою війни.

Отже О. Бавер, а з ним велика частина 2-го Інтернаціоналу, висловилася за те, що вразі війни **всі партії Інтернаціоналу мають активно стати по стороні російсько-сталінської тиранії,** і то без застережень, без торгів! Ще більше, — О. Бавер, а з ним і велика частина 2-го соціялістичного Інтернаціоналу, жадають, щоб усі соціялістичні партії, в тім числі й українська, стали в обороні Сталіна та російського імперіялізму **під загрозою репресій:** хто не згодиться стати по боці червоного царату — буде виключений з „соціялістичної родини", з Інтернаціоналу...

Якжеж відповіли на ті домагання наші соціял-демократи? Вони відповіли нібито відмовно, бо приняти тези Бавера, значить „підписати" собі присуд політичної смерти". Але в той час, як Бавер і товариші, на випадок війни, жадають **активного підтримання большевицької Росії, — чи зажадали українські соціялісти активного поборювання Росії?**

Алеж де там! „Всеж-таки" — большевицька Росія — цеж соціялістична Росія! Тому і жадають вони на випадок війни, — всіма силами старатися „найшвидше ліквідувати війну" — „на основі вільного самоозначення народів".

Як „ліквідувати"? Про це ні слова!

Щоб скористати з війни, в яку впутаєтсь СССР для повалення Росії і сепарації України — про це ні слова!

Щоб кликати — вразі війни до повстання проти Росії — про це ані слова!

Щоби скористати з нагоди обернути багнети узброєного народу проти його гнобителів, — про це ні слова!

Отже згадка про „найшвидшу ліквідацію війни" — є в устах українських соціялістів — порожня фраза, без змісту!

Припустім, що Японія бє СССР. — Здавалось би нам, що це ослаблює СССР, а тимсамим як не помагає, то не шкодить Україні. Але ні, українські соціялісти хочуть „якнайшвидше ліквідувати війну! „Допровадити до мира, і вратувати клятий режім від упадку, як портсмутський мир з 1905 р. уратував царат від загибелі...

І потім — що це за „право самоозначення народів"? Ми мусимо скінчити з тими туманними фразами. Лиш отверто зажадати — **привернення самостійности** української нації з рр. 1917—18. Чого про це наші соціялісти мовчать?

Вони мовчать тому, що далі держаться своєї науки, що хочуть служити двом богам — нації і червоній плахті.

Хто так поступає — той блудить і ділає на шкоду української справи.

Мусимо нарешті зачати молитись одному Богові, служити одній справі — справі нації.

БІЛОРУСИНКА-РЕВОЛЮЦІОНЕРКА

В білоруській пресі можна було прочитати в липні ц. р. поклик Комітету, що поставив собі завдання прикрасити могилу великої білоруської поетки, громадянки й революціонерки Цьотки окремим, гідним її значіння, памятником. Хто з українців читав цей поклик, ледви чи догадувався, що Цьотка — псевдонім великої своєю працею жінки — це постать в історії білоруського народу не менша, як наша Уляна Кравченко, а якщо ввесь нарід святкував у 1934 р. 30-ліття її гром. праці й тепер ставить їй памятник, то це тільки частина його віддяки жінці, що все своє життя присвятила для нього й умерла на стійці.

Цьотка — про яку мало або й нічого не знає навіть той, хто цікавиться жіночим рухом—це в дійсности псевдонім Альойзи Пашкевич. Селянська дочка, вона належить до тих небагатьох білорусинок, що мали щастя й силу волі без помочі батьків вибитись у люди: скінчивши ґімназію й високі школи у Вильні в 1904 р., кидається Пашкевічанка у вир громадської самостійницької роботи, яку репрезентувала тоді тайна Білоруська Соціялістична Громада. Пашкевічанку можна було тоді бачити на всіх робітничих зборах, де захоплювала білоруських робітників палкими промовами, а хоч працювала тоді у лічниці, знаходила час на громадську роботу. Колиж почала виходити білоруська „Наша Доля", Пашкевічанка віддала їй свої літературні здібности, а писала такі статті, що за це притягнули її до суду. Перед наслідками цього змогла молода активна Пашкевічанка втекти. Вона прибула до Львова і вписалася тут на історично - фільольоґічний відділ університету, готуючи докторат зі студій над білоруським вертепом. Тут познайомилася теж з інжиніром, литовцем Кейрисом, і вийшла за нього замуж; вже як його дружина, під іншим назвищем, вернулася з чоловіком до Вильна. І знову кидається до праці. Шкільна й театральна нива у Вильні і праця серед білоруської кольонії в Петербурзі доводять її до сухіт, які деякий час лікує у Фінляндії; потім вертається в Минськ і тут видає часопис для молоді „Лучинку", яку редаґує до світової війни. У війну голоситься в сестри милосердя, працює на фронті, потім у тифових бараках у Вильні, а коли Білорусь займають у 1915 р. німці, Кейрисова -Цьотка всі свої сили покладає в орґанізацію білоруського цкільництва. І справді, заходом її повстає багато шкіл, але Кейрисовій не доводиться діждати великого моменту, для якого працювала, моменту проголошення Білоруської Держави в березні 1918 р. В 1916 р. вона виїздить в Літчину, де по селах шаліє тиф, збирає матеріяли про нього, шоб добути від німців допомогу, заражується й у рідному селі Нови'ї Двір, пов. Ліда, вмирає. Там її й поховали й там у 20-ліття смерти, що припадає на цей рік, білоруси збираються поставити їй гідний памятник.

Але заслуга Цьотки (псевдонім, якого поруч інших вживала Кейрисова) не тільки в її громадській та революційній діяльності. Вона крім цього письменниця, що перша ввела в білоруську поезію, досі розплакану й сумну, твердість, рішучість і оптимізм, що по перших двох роках революційних пісень налила свою творчість гарячою, палкою любовю до батьківщини-Білорусі, що виявлялася нераз таким нечуваним тоді закликом:

„Цяпер, брацьця, ми з ґраніту!
„Душа наша з динаміту!
Рука цьвьорда, грудзь акута,
Пара, брацьця, парваць пута!"

Багато місця займає у творчості Цьотки доля жінки й дитини, індивідуальні переживання та описи недолі села, а розкинені ці твори у всіх виданнях того часу, в часописах „Наша Ніва", „Маладая Беларусь", „Лучинка" й ін. та в окремих збірках поезій „Скрипка Беларуская" та „Хрест на свабоду". Але літературна творчість Цьотки не обмежилась до поезії: вона писала оповідання, новельки, популярно - наукові розвідки й навіть зложила першу білоруську читанку для дітей (1906 р.), а деякі її твори, повні полумяного зазиву, були друковані нелеґально й розкинені в десятках тисяч летючок по всій Білорусі.

Життя і праця Цьотки були такі великі, такі всебічні й повні живлової сили, що недаром критик А. Навіна писав про неї:

„Не страх смерти і не ляк втратити радощі життя творять траґедію душі Цьотки: її бурхливий темперамент направовувався в чисто громадську працю, виявляється у творчій роботі, а смерть і хвороба мучать поетку тим, що вона чує втрату сил до праці, що в моменті недуги почувається вона непотрібною, зайвою".

Чи тоді треба дивуватись, що білоруси нині, у 20-ліття смерти, в часах, коли треба їм якнайбільш таких одиниць, як Цьотка - Кейрисова, низько клонять голову перед її могилою? — („Жінка").

А. Курдидик.

КАРТИНА З ЛЕМКІВЩИНИ

В польськім часописі „Курєр Варшавскі" описує Ян Фльорчак прогульку на Маґуру на Лемківщині. Описує теж свій побут у селі Маластові. Читаємо в тім описі між іншим таке:

Над рікою стоїть гарна, величава церква. В свідчаді гірської води відбивається її срібна баня. Відпочиваючи хвилину, стрічаємо місцевого греко-католицького пароха, а водночас декана о. Плешкевича. Його гостинність дозволяє нам присісти на хвилину при приходському столі. Нарікає на тяжкі часи, тягар праці, а навіть невдячність парохіян.

— Населення — каже — переходить на православя; хтось насилає на цю акцію юдині срібняки.

Декан має під своєю опікою кількадесять греко-кат. парохій на Лемківщині, а сім церков обслугує сам, бо нема священиків.

— Які тут умовини душпастирської праці? — кидаю питання.

— Страшні! Правду кажучи, народ тут темний, — зітхнув! Тяжко тут видержати кілька років! Чоловік дослівно не є певний ні дня, ні години. Мого попередника — подає назвище — маластівського декана в цьому приходстві вбили. Вночі — влізли вікном бандити й ножами закололи. О, карпатських розбишак є тут доволі, тільки не тих гонорних з леґенди, а звичайних злочинців.

— Цікаве обвинувачення, але з огляду на факти не безпідставне, — подумав я.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Односельчанин. — Так, ми змінили. Ми вже багато разів напоминали наших громадян в Америці, щоб у своїх дописах і покликах, чи навіть списках жертв, були трохи осторожними, коли згадують імена своїх краянів, приятелів чи товаришів, що живуть по селах чи містах під польським окупантом. Та знаходилися в нас такі „герої", що зараз толкували наші завваги в такий спосіб, що це редактори „Свободи" такі боягузи. А ми це підносили, бо нам доносили про випадки арештовань у краю на підстаті невідповідних дописів в українській пресі в Америці. Ось тепер арештували незаконно збаразького адвоката д-ра Володимира Гамалія (якого держать у тюрмі вже кілька тижнів), а далі д-ра Івана Кульчицького і магістра Івана Зваруна за „ширення неоправданих вістей за кордоном з метою шкодити інтересам Польщі". Менше з тим, що в тім, що арештовані віднеслися до земляків в Америці в справі допомоги будові Українського Народнього Дому в Збаражі, не було на ділі нічого протизаконного, але, як бачимо, і це використовує Польща, щоб нищити і переслідувати українців. Тому саме, коли це знаємо, треба бути дуже обережними, коли пишемо про революційного духа в наших братів по рідних селах, вимінюючи при тім їхні імена. Тим помагаємо польській поліції, бо даємо їй підставу до нових арештів і переслідувань саме найкращих наших синів і доньок. Ми розуміємо, що багато наших людей роблять це з найкращих почувань, щоб піднести імена наших борців, та їхніми іменами і ділами заохотити наших громадян в Америці до більшої активности в народнім життю і до більших жертв, та проте будьмо таки осторожними, бо за тим усім слідять польські аґенти.

Ґабріеля Реваль.

ПЕРЛА БАРСЕЛЬОНИ

(2)

Вінкент Тараґоне, що походив із багатої родини, був найщиріший Хаймів приятель. Був це кремезний юнак, що пристрасно любив спорт, музику та театр. Дон Хаіме взяв його під руку та сказав весело:

— Ходім на снідання, поговоримо собі доволі. Батька нема дома, розумієш... урядова праця... будемо зовсім свобідні.

Всіли до авта Вінкента Тараґоне, що стояло побіч і поїхали до давньої палати Великого Інквізитора.

*

На другому поверсі було приватне мешкання Дон Хаіма. Перейшли на затишну веранду, заслонену від сонця темножовтою заслоною. По стінах спиналися кущі рож — у куті шепотіла маленька фонтана.

— Пакоре! — кликнув Дон Хаіме — принеси тут заставу й подавай до столу.

Старий слуга вийшов, низько вклонившися.

— Твій батько — озвався Вінкент — енерґійна людина! Завдяки йому, відколи став президентом „манкомунідаду"*), вспіли вже „соматені". зорґанізувати шістьдесять-тисячну армію!... Наші революціонери мусять добре призадуматися... а також і наш уряд.

— Так гадаєш? — спитався Дон Хаіме сумнівно.

— Певно! Сьогодні можемо успішно боронитися перед революціонерами та почати боротьбу за визволення!

Дон Хаіме оглянувся обережно; довкола не було нікого, крім старого Пакора, а цей був зовсім певний.

— Ах, колиб це здійснилося! — зітхнув тяжко. — Колиж нарешті здобудемо цю незалежність?

— Скорше може, ніж сподіваєшся! Від часу великої війни багато змінилося. Ось хочаб Ірляндія!

— Розповідж же мені все, що тут було підчас моєї неприсутности.

— Тож слухай, — сказав Тараґоне.

І розповідав йому широко про ті тяжкі хвилини, що їх переживала Барсельона, про атентати анархістів, убивства на вулицях, підпали грабіжі церков і монастирів...

— Та тепер — сказав вкінці — маємо знамениту орґанізацію. Твій батько зумів зорґанізувати успішну самооборону проти всіх наших ворогів.

*

Показав приятелеві відзнаки орґанізації „Соматен", які мав причеплені на одежі: ґудзик і металева бляшечка.

— Ти також дістанеш таке разом із гаслом і вказівками. Ми з одного, а уряд із другого боку бережемо порядку в Барсельоні.

— Хто тепер ґубернатором? — спитався Дон Хаіме.

— Маркіз Де Вальфуерте. Людина залізної руки. Присягнув собі, що винищить до тла всіх анархістів, бандитів і змовників. Почав уже боротьбу — а він невблаганий.

Після короткої мовчанки говорив далі:

— Владу має він необмежену... хоч, правду сказати, він узурпнатор. Не він — лише твій батько повинен бути ґубернатором Барсельони. Твій батько вмів би правити лагідніше, людяніше. Маркіз відчуває це дуже добре — тому теж ненавидить твого батька, ненавидить у ньому ту владу та вплив, що перевищають навіть його значіння.

— Бо оконечно маркіз це тиран.

— Твоя правда!

— І той тиран не має ніякої слабої сторони?

— Так, має одну — відповів Вінкент притишеним голосом — свою дочку!

— Ах!

— Має дочку, чудову... звуть її „Перлою Барсельони". Любить її до божевілля, уступає їй у всьому. Колиб її втратив, не пережив би того!

— Гм... Щоб тільки анархісти того не пронюхали!

— Добрі вони мають носи! Нічого не скриється перед ними!

— Та до речі! Я бачив нині рано три дівчині. Хотіли навязати зі мною інтриґу, наче підчас нарнавалу... Не знаєщ, чий то дім із терасою, з пальмами та букшпаном?

— Наційже вулиці? Це хіба дім поета Морена. Його сестрінка, замужна, живе в Мадриді — одначе приїжджає тут часом із дочками. Здається, віддає одну з дочок за старшину королівської ґвардії. Видно, приїхали до Барсельони. Хочеш, щоб я їм представив тебе?

Дон Хаіме заперечив головою та став говорити про щось інше. Два приятелі гуторили ще, коли коло четвертої години пополудні роздалися звуки дзвонів, що звіщали початок процесії.

Вінкент зірвався:

— Піду на процесію. Побоюються вибуху петарди.

— Піду з тобою.

Дзвони дзвонили голосно. Біля катедри відділи війська у парадних одностроях удержували порядок, з трудом спинюючи величезну юрбу народу, що тиснулася за шпаліром. Вікна прибрані багато килимами, всюди повно катальонських прапорів, фестонів із цвіття. На бальконах повно жінок.

Задзвеніла сурма, похід рушив. Попереду їхали тамбори на конях, що їх вели за вуздечку хлопці, у середневічних ношах пажів. За ними йшли катальонці в народній ноші: червона шапочка, білі штани та яскрава куртка. Грали на сопілках, флєтах і бубнах. Потім ступали довгі ряди священиків і черців, діти з палаючими свічками, полумям наділ, опісля преріжні католицькі товариства із розвиненими хоругвами.

Вкінці відділ вояків у повному виряді, представники влади й урядів, а попереду них ґубернатор Барсельони, старий, із строгим, холодним поглядом.

Хаіме із приятелем вмішався у ряди процесії, що посувалася позаду ґубернатора.

Ззаду за ними серед співів тягнулися ще довгі ряди алюмнів, у блакитних або фіолетних одягах, священики, а на самому кінці ступав сам епископ, що ніс Святая Святих. Була то малесенька палатка, вся із золота та кришталів, висаджена багато самоцвітами. Перли, сафіри, смараґди, рубіни, топази, все це вилискувалося тисячами барв у промінях сонця.

*

У половині дороги процесія зупинилася. Хаіме, що ввесь час розглядався довкола, запримітив нараз на одному з бальконів ті самі три дівчини, які щойно недавно бачив у вікні дзвіниці.

— Диви, — прошептав до нього Вінкент — там на бальконі: Перла Барсельони!

— Котраж це?

— Ця в білій суконці.

Так, це вона була! Вона, та сама, що там на терасі розмовляла з ним! Стояла серед елеґантних жінок, а очі впялила в свого батька, який саме пристанув недалеко балькону. Та зараз, наче притягнена маґнетною силою, звернула очі в юрбу. Побачила й пізнала Дон Хаіме. Зачервонілася, щось стала шептати до приятельок.

— Ти щасливий! — запримітив Вінкент — саме на тебе звернула увагу!

Дон Хаіме відвернув голову й нічого не відповів.

Минуло кілька днів — і Дон Хаіме не стрінув більше чудової ґубернаторової дочки, хоч що дня рано пересиджував на терасі та заглядав раз-у-раз до дзвіниці й цієї пальми. Вечорі проводив із приятелями, молодими людьми, багатими, що любили забавитися. Та небаром це йому наприкрилося, став відчувати довкола себе дивну пустку. Він був одинак, мати вмерла йому вже давно, батько вічно занятий, не мав часу цікавитися ним ближче.

Щоб його батько й ґубернатор навязали щиріші взаємини, годі було й думати. Вони ненавиділися — під маскою холодної чемности. Дон Хаіме розумів, що Перла Барсельони мусить остатися для нього лише милим, далеким спогадом.

(Дальше буде).

*) Манкомунідад — автономія Катальонії, яку здобули в революції, а скасував її диктатор Еспанії Прімо де Рівера, який сам з роду був катальонцем.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ВСЕ В ПОРЯДКУ?

Дня 25-го серпня появилися в газетах рівночасно два донесення.

Доносили з Форт Ворту, в стейті Тексас, що в канцелярії д-ра Грейси Гомфрі Гуд, місцевої лікарки, знайдено тіло „сейлсмена" Роса Тернера, її чоловіка. Поліція каже, що д-р Гуд призналася, що її чоловік, з котрим вона від якогось часу не жила разом, прийшов до її канцелярії, почав з нею сварку й підчас цеї сварки схопив за її лікарський ніж. Вона збоялася, що він може її поранити, й стрілила до нього з револьвера.

З міста Фредериксбурґ, у стейті Вірджінія, доносять, що як пані Клифордова коло півночі вернулась з прогульки автом з Снайдером, її чоловік, з котрим вона не жила разом цілий рік, підбіг до авта, вискочив на дошку автомобілю, притиснув револьвер Снайдерові до грудей і взяв у свої руки кермове коло авта. Клифорд поїхав у цей спосіб за місто, де він застрілив Снайдера та їхав ще довго з мертвим уже чоловіком, що сидів між ним і жінкою. Клифорд нарешті задержав автомобіль перед хатою сестри, а як жінка вибігла з авта, він стрілив собі в голову й убився на місці.

Хоч не можна ні одного ні другого факту узагальнювати, всетаки не можна сказати, що відносини між чоловіками й жінками в Америці в повнім порядку.

ХЛОПЦІ У СПІДНИЦІ.

З реформаторії (себто школи, до якої посилають дітей за кару) в Байоні, Ню Джерзі, втекли кілька хлопців.

Утеча розкрила перед громадянством факт, що хлопці були одіті в спідниці. Так каже одягатися хлопцеві заряд реформаторії, як хлопець провиниться, головно як пробує втікати. Це відкриття знову почало живу дебату серед виховників над питанням: чи порадно карати хлопців так, щоб їм казати вбиратися по дівочому?

Д-р Вилієм Ґ. Елис, комісар інституцій стейту Ню Джерзі, каже, що така кара є незвичайна та психольоґічно невідповідна. Зате ті, що придумали цю кару, кажуть, що вона не дає хлопцям свободи руху й тому добре надається на те, щоб задержати хлопців від утечі. Це така користь з цеї кари, вони кажуть, а шкоди для душі ніякої нема.

Обі сторони годяться видно, в тому, що навіть діти в реформаторській школі повинні бути виховувані здорово під тілесним і умовим оглядом.

ЧИ ШКОДИТЬ СПІДНИЦЯ ХЛОПЦЕВІ?

Не годяться вони щодо питання, чи примус носити спідницю шкодить хлопцеві умово.

Ні, каже заряд реформаторської школи, якраз навпаки. Хлопці з природи вже люблять робити з себе героїв. Як заряд каже їм одіти спідницю, то хлопці люблять ходити в спідницях, бо спідниці це зверхній знак, що хлопець пробував утікати з вязниці.

Одначе ця відповідь не вдоволяє всіх. Невже це здорово для хлопця, що він робить себе героєм за свою спробу втекти з реформаторської школи? Чи в тому є справжнє геройство? І чи самосвідомість геройства це корисна поява для душі людини?

ХЛОПЦІ Й ДІВЧАТА.

„Чи видно було на хлопцях, що мали носити спідниці, які сліди зніжочення?" — питався один газетяр заряду вязниці. І дістав відповідь, що хлопці, які мусіли носити спідниці, не тільки що не ставали подібними до дівчат, але якраз були дуже хлопячими, бо ставали геройськими.

Цікаво, який вплив буде мати ця новинка на дівчат, що будуть про неї читати. Адже й газетяр і заряд виходять видно з заложення, що дівчата це щось гірше від хлопців, що хлопці це вища порода людини, бо вони люблять бути героями (себто дівчата не люблять).

Хоча це загальне переконання, себто таке, що його ніхто не повинен піддавати в сумнів, всетаки думають люди і його піддавали в сумнів. Питався раз один учений на конференції вчених, скільки чоловіків відважилисб на уродини, якби вони знали, що їх від цього може стрінути смерть.

ДЕ ПРАВДА?

Щодо відношення вартости чоловіків до вартости жінок є три думки:

Загальна думка каже, що чоловіки вартісніші від жінок.

Деякі жінки протестують проти цього та запевняють, що жінки вартісніші й вищі вартістю від чоловіків.

Ще інші кажуть, що чоловіки й жінки тільки ріжні, а не вартісніші одні від одних. „Ріжниця в функції ще не означає нерівности", каже Алфред Адлер, віденський психольоґ в останнім зошиті місячника „Ескваєр". „Вклади чоловіка й жінки до подружжя й до цивілізації є одновартісні й однаково важні".

ХЛОПЕЦЬ БЕЗ ШТАНІВ.

Російський козак Сергей Курнаков оповідає в своїй книжці про „дику дивізію", що недавно вийшла англійською мовою, як то він раз вибирався з одним молодим кавказцем на полювання на качки. На його здивування хлопець узяв зі собою кинджал.

„Пощо тобі кинджала на дикі качки?" — спитався Курнаков свого молодого товариша.

„Верховинець без кинджала, це так, як чоловік без штанів. У горах усюди небезпека. Не поцілиш з рушниці, не поцілиш з пистолі, але кинджал усе поцілить".

Щодо небезпеки в горах і певности кинджала, може це й правда, але в чому тут порівнання ваги кинджала для верховинця з вагою штанів для чоловіка?

ЧИ ЦЕ ДОБРЕ?

Поза цим висказом кавказця можна догадатися почуття вищости чоловіка над жінкою. І звісно, кавказці не одні лише так думають.

„Наша цивілізація, на жаль", каже А. Адлер, „кладе занадто великий натиск на вагу чоловіків. Унаслідок цього трапляються чоловіки, які не хочуть приймати на себе обовязків, що виходять з фізичних привілеїв їх пола, і є жінки, що бунтуються проти фізичної нижчости, яку накладає на них звичай".

З цих слів виходить, що людина повинна дружитися. Та чи це така правда, що без доказу її треба приймати?

ЖІНОЧА ГІДНІСТЬ.

Д-р Віктор Гайзер, американський лікар, написав у своїй життєписній книжці під наголовком „Одисея одного американського лікаря" про пережиті пригоди, які він мав у ріжних закутинах світу.

Описує він між іншим, як на островах Филиппинах він мав клопіт з жінками, що служили послужницями по шпиталях. Ці жінки вважали це нижчим своєї жіночої гідности вмивати хорих у шпиталях.

Звісно, чоловіки теж мають почуття про свою чоловічу гідність у роботі. Для чоловіка, що має таке поняття про свою гідність, нема відай гірші образи, як сказати йому робити „жіночу" роботу.

ТРИСТАЛІТТЯ УНІВЕРСИТЕТУ ГАРВАРД

Найстарша наукова інституція в Злучених Державах, університет Гарвард у Кембридж, Месечусетс, святкує цього року тристаліття свого заложення. У 1636 році, всього шістнацять років після прибуття „Пілґримс" до місцевости Плимут, кольонія Месечусетс призначила 400 фунтів стерлінгів, себто дві тисячі долярів, на заложення каледжу. Три роки після того Джан Гарвард, іміґранд-священик, подарував для каледжу половину свого маєтку, а саме 780 фунтів стерлінгів, як теж свою бібліотеку, котра становила звиш чотириста книжок, почім інституцію названо його іменем.

На перших початках свого існування каледж Гарвард був науковою твердинею для будови біблійної републики Месечусетс. Серед його предсідників були визначні пуританські духовники, включаючи І. Матери, а релігійні спори значно впливали на активність каледжу. Однак вже в тім часі Гарвард інтересувався европейськими науками. Запрошено навіть передового чеського фільософа та вченого, Амоса Коменського, котрий у той час скитався на вигнанні п Европі. З причини лихого здоровля Коменський відказався прибути до Америки.

З початком вісімнацятого століття, ліберальні елементи здобули контролю в Гарварді. З малого каледжу Гарвард тоді виріс на передову наукову інституцію в кольоніяльній Америці. Впродовж наступного століття, каледж перемінено на університет з окремим медичним, правничим та теольоґічним факультетом. У 1847 р. Луіс Агассиз, визначний швайцарський природознавець, заложив музей при університеті Гарварда, що поставило його на перше місце американської науки. В році 1869 Чарлз Виллєм Еліот, котрому тоді було 39 років життя, стає президентом університету і перебуває на тім становищі сорок років. За його урядування Гарвард здобув собі признання одної з найбільших наукових інституцій світу.

При першім іспиті, у серпні 1642 року, девять студентів одержали певні наукові ступні. Відтоді 65 тисяч студентів, покінчивши студії у Гарварді, перейшли до американського життя, здобуваючи собі місця провідників у кожній ділянці навчання та в політиці. Серед тих, котрі підписували декларацію незалежности Злучених Держав, було сім бувших студентів з Гарварду. Пять з них були президентами Злучених Держав, а саме: Джан Адамс, Джан Квінсі Адамс, Рутерфорт Б. Гаєс, Теодор Рузвелт та теперішній Френклин Д. Рузвелт. Серед інших передових американських провідників, котрі набули освіту в Гарварді, були фільософи: Ралф Емерсон, Виллем Джеймс та Джордж Сантаяна; письменники: Артемас Ворд, Олівер Вендел Голмс, Генри Дейвид Торе та Джеймс Розел Ловел; історики: Френсис Паркман та Джан Фіске; поет: Едвард Арлингтон Робинсон та багато інших, котрі оставили свої сліди на ріжних полях науки, освіти, права, політики, промислу та фінансів.

Сьогодня університет Гарварда має кляси мистецтва, науки, техніки, права, медицини, дентистики, архітектури, духовну семинарію, курси про публичне здоровля, вищу освіту та заряд підприємством. До його засобів належать численні ляборaторії, астрономічні та метеорольоґічні обсерваторії, ботанічний город, „ліс Гарвард" та кілька музеїв. Єтам факультети з 1,750 учнями, до котрих ходять студенти з цілого світу, як теж студентсво з числом звиш 7,700 членів.

Святкування тристаліття має міжнародній характер. На свято прибули сотки делеґатів з заграничних університетів. Мабуть найвизначніша точка програми, це надання ступнів науки шістьдесятьом ученим й дослідникам світової слави. Серед тих є дванацять, що здобули нагороди Нобля, а саме: Артур Г. Комптон та Карло Ландштайнер зі Злучених Держав; Едґар Д. Адріян та сер Фридирик Г. Гопкинс з Англії; Фрідрих Берґіюс, Ганс Фишер, Вернер Гайзенберґ, Ганс Спеман та Отто Варбурґ з Німеччини; Авґуст Краґ та Нілс Бор з Данії; Т. Шведберґ зі Швеції. Між іншими вченими, котрі одержать почесні значення, чотирнацять є зі Злучених Держав, дванацять з Англії, десять з Німеччини, шість з Франції, пять зі Швайцарії, три з Італії, по два з Японії, Данії, Шкоції та Швеції, а по одному з Голяндії, Арґентини, Норвеґії, Канади, Чехословаччини, Австрії, Китаю та Австралії.

ФЛІС.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Чорноморець. — Читайте модерну українську поезію. І вчитуйтеся в критичні замітки, які появляються з нагоди появи книжок з віршами. Всі ті теми, які Ви використовуєте для свого віршування, старі як світ. Ота вся туга за цвинтарем у старім краю, за липами чи вербами і т. д., вже так переспівана, що ніяка газета в старім краю не хоче вже таких віршів друкувати. Настали нові часи. Нові проблеми. І нові форми — навіть і при віршуванню. А в вас — все по старому на тому полі. Далі тужимо, далі нарікаємо. Пишіть дуже мало, а ще менше пересилайте нам до друку. Памятайте, що й найбільші поети роками передержували вірші й вічно їх справляли, заки передавали до друку.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

МАЙНЕРСВІЛ, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 78, повідомляє, що триквартальні бори відбудуться 6-го вересня, в гали церковній на Спрус ул., зараз по Сл. Божій. Члени, що довгують по два і три місяці до каси, а не прийдуть на ці збори, будуть суспендовані і виключені з відділу і У. Н. Союза. На тих зборах буде справоздання уряду за 8 місяців. Контр. комісія здасть свої рахунки. Члени, котрі не будуть на зборах, щоб не нарікали на уряд, що будуть суспендовані за неплачення їх місячних вкладок. — Теодор Стецiв, предс.; Аантін Боньчак, кас.; Андрій Боньчак, фін. і рек. секр.

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх членів, що триквартальні бори відбудуться в неділю, 6-го вересня, зараз по Сл. Божій, в гали парохіяльній. Всі члени обовязані прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Котрий член не прийде на збори заплатить кару згідно зо статутом. — Петро Маліборський, секр.

Телефон.

Маленька дівчинка відповідала перший раз у життю телефоном і дуже здивувалася, коли почула батьків голос. Врешті вибухнула плачем.

— Чого ти плачеш, доню? — питає мама.

— Ох, мамусю, — каже дівчина, хлипаючи — як же ми тепер зможемо витягнути тата з цеї маленької дірочки!

Є. Ю. П.

МЕРІМЕ ПРО ГЕТЬМАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Серед великих европейських поетів, що захоплювались Україною й про неї писали, таких як Байрон, Гіґо, Пушкін, Словацький, Рільке й ін., визначне місце займає відомий французький новеліст Проспер Меріме (1803—1870). Йдучи доволі втертою на ті часи дорогою, заінтересування Україною серед літературних кругів Франції, дає він низку праць про українських козаків, а навіть так ними захоплюється, що в одному з листів так і пише: „Ви знаєте, щодо мене, то я — козак". Воно тим більше цікаве, що розвивається на тлі популярного у Франції польонофільства, якому Меріме виразно протиставить своє украінство. Про своє козакофільство саме й пише до одної знаної польки з нагоди появи якоїсь книжки, що „робить вона на мене враження продуманої і написаної дуже добре, але помічаю в ній помилку, хоч і не з них, за які Ви її лаятимете: вона занадто польська. Ви знаєте, щодо мене, то я — козак".

Твори П. Меріме, що відносяться до України, є двоякі: літературні й наукові. До перших належать „Історичні сцени", де шеста сценка відбувається „У запорожців над Дніпром", до других низка статтей і розвідок, серед яких головне місце займає монографія про Богдана Хмельницького.

Першою розвідкою на теми української історії була стаття Меріме в „Офіційному Моніторі" 1854. р. п. з. „Козаки України і їх останні гетьмани", де ширше зупинився над постаттю Хмельницького та Мазепи. Меріме доходить до такого висновку: „Перехід українських козаків (до Московщини) наніс жахливий удар Польщі, і навпаки, зменшення Польщі приспішило втрату ними самостійности".

Монографію про Хмельницького, як виходить з листів Меріме, став він писати в 1862 р. В листі до пані де ля Рошкакелен з 1863. р. подав Меріме про цю свою працю такі поміченя, мовляв, займається „писанням біоґрафії страшенного дивуна по йменню Хмельницький, гетьман козаків України в середині XVII. в., який здається, винайшов боротьбу націоналностей... Цей великий муж бажав визволити малоросіян, чи козаків, своїх земляків із ярма поляків, які в той час робили всі можливі пакості селянам його країни. Тепер, як мені здається, поляки знову вернулись до тої самої поведінки. Недостача мого твору полягає в тому, що він не має ріжноманітности. Скільки лише поляки зможуть захопити козаків — стільки вони їх саджають на пал. І навпаки — з всіх захоплених поляків козаки з живих здирають шкіру. Бажав би я змінити дещо, але мене затримує історична правда..."

Поправдіж „Богдан Хмельницький" не є самостійною працею Меріме. Вона дуже помітно опирається на моноґрафії відомого українського історика М. Костомарова, що саме тоді появилася (перше видання 1857, друге 1859. р.). Всежтаки ця перерібка цікава своїм беззастережно приязним відношенням до Хмельницького і до України, що помітне зокрема в передмові і в закінченні твору.

„Микола Костомарів — зачинає Меріме в передмові — старанно описав за оригінальними документами життя людини, яка мало відома, гадаю, поза словянськими країнами, але на мій погляд дуже на це заслуговує. Виборний представник невеликої нації, окруженої могутніми сусідами, він присвятив своє життя на боротьбу за її самостійність. Здібний розсднувати своїх ворогів, як і зберігати єднання поміж відьними групуваннями, якими сам проводив, сміливий войовник, багатий засобами політик, обережний в успіху, незломної твердости в невдачах, Хмельницький мусів мати ще тільки — щоб здобути європейську славу — менш варварський нарід, а може теж лекше для вимови ймення".

Свою працю замикає Меріме знову таки похвалами хисту й таланту Богдана Хмельницького. Все те звязане в нього з захопленням Україною, її козацтвом і гетьманами, її людовою творчістю та письменством, зокрема „козацькою піснею" про недолю кріпачки і писаннями Марка Вовчка*). — („Новий Час").

*) Про козакофільство Меріме зібрали чимало інтересних даних французькі й російські дослідники його творчости, а з українських Ілько Борщак і Федір Савченко.

МІЛІОНИ ЛЮДЕЙ СЛУХАЄ ОДНОГО КАРТОГРАЯ.

До Европи приїхав король бриджа Кальбертсон. Каріера цеї людини небуденна, а така дивоглядна, що тільки психольоґ сучасної доби можна розяснити собі, як майстер реклями зумів зробити міліоновий маєток тільки тому, що міліонам зумів защіпити бациля ґри. Елі Кальбертсон приїхав до Ню Йорку 18 літ тому. Його батько був копальняним інжиніром, що виїхав перед війною до Росії і там оженився з донькою козацького ґенерала. Після війни Елі вернувся до Америки шукати праці і жив з допомоги приятелів. Одного дня почув він, що один нюйоркський клюб шукає доброго знавця бриджа. Він зголосився туди із своєю жінкою і виявилось, що його знання ґри дає йому змогу виграти. Він почав давати лекції бриджа найбагатшим нюйорським громадянам. Коли видав він „Блакитну книгу" — бриджевий підручник, успіх такої книжки був незвичайний. За тою книжкою пішли інші, всі про бридж. Його „Золоту книгу" бриджа продали в 7 днях у 36,000 примірників. Нині він має пів міліона річного доходу і живе як міліонер. Бриджа грає рідко; він учить інших ґрати: дає інтервю, пише систематично статті в найбільше читаних часописах; 15 міліонів осіб грає його системою, 400 „професорів Кальбертсона" є під його командою, що дня пише статті до „Ню Йорк Таймса" за 100 долярів. Він не скриває метод своєї реклями і називає своє підприємство найбільшим щодо реклями і пропаґанди в цілому світі. Він використав опінію щодо умової вищости жінки і кинув гасло, що жінка може при бриджі доказати свою перевагу над мужчиною. Кальбертсон пише тисячі листів і видає річно 30,000 долярів на самі почтові марки. Він видає окремий орґан „Бриджевий світ", де що місяця веде полеміку з усіми своїми суперниками. Він переводить іспити на бридж учителів і видає дипльоми, приймає за 25 дол. членів до клюбу, в якому бриджисти раз на рік довідуються про його нові секрети ґри. Все це зробив він своїм комерційним хистом. В Америці назвали його недавно „Барнумом бриджа", за назвою найбільшого американського циркового підприємця.

Маріюс.

СОМАЛІ

Кликали його просто: Мішель (Михайло) Сомалі. Був високий, худий наче тичка. Вже своїм зверхнім виглядом зєднував собі всіх. Бус покірний наче вівця та щирий наче дитина. Досі я не бачив сомалійців. Щоправда, бачив я їх, та на образку, одначе там вони зовсім не ріжнилися від етіопців, своїх небезпечних сусідів.

Було то на чердаку корабля „Маріете Паша", на Середземному морі. Я плив тоді з Марока до Марсилії. Вечором найрадніше проходжувався я по чердаку, дивився на легко розбурхане водне плесо, в якому відзеркалювалися зорі та світла корабля. Із північно-західніх кінчин африканського побережжя дув легіт, пересичений запахом цвітів, дерев, оливи й мила.

Я вже вертався до каюти, як попри мене перейшов якийсь високий чужинець і також поспішав у далеку частину корабеля під вежею. Не був білий. Мурин, етіопець чи араб? Третя кляса роїлася від колірових людей, головно арабів, муринів і мішанців, що тягли зі собою численну, брудну, крикливу родину з найріжніших частин північно-африканських французьких кольоній. Незнайомий пристанув. Хвилину стояв непорушно, наче закаменілий. Над чимсь роздумував. Я незадовго довідався, над чим. Чужинець за хвилиночку низенько склонився до землі й оставав так кілька хвилин. Потім випростувався, глянув на зоряне небо та розіпняв собі пахи. Я зрозумів: він молився.

На другий день я стрінувся в корабельній гостинниці з Мішелем Сомалі. Приглядався забаві двох арґентинських хлопців і дівчаток. Із його зацікаленого лиця пізнати було, що рад би також бавитися з тими дітьми. Михайло був велика дитина. Скорше ніж діти сподівалися, великий сомелієць бавився з ними, поки йому не перешкодив вейтер, що приніс йому страву. Сомалієць сів напроти мене. Його профіль пригадував профіль медалів римських цісарів: бистрі, глибокі очі, вірлиний ніс, випукле чоло. Як він скінчив їсти, я хотів заговорити до нього. Та заки я ще вспів почати гутірку, він перший спитався мене, куди я їду.

Щоби він був довірливіший, я став розповідати йому про мої мандрівки по Альжирі, Тунісі, Мароку та Сенеґалії.

— Знаєте Сомалію?

— Знаю так, як кожний, отже не знаю.

Я вмисне сказав так, щоби він свобідніше міг оповідати. Оповідав багато. Про кровожадне володіння чужих. Сомалійці нині невільники. Поправді майже ніколи не зазнали свободи. Вже найдавніші старинні народи кували для них кайдани. В їх жилах тече найріжніша кров. Коли сомалієць нецивілізований, дикий, то йому здається, що живе на волі, на освіченого сомалійця, який вчився в европейській школі, неволя ще тяжче налягає. Він попросту знає, що не є нічим, не має ніде справжньої батьківщини. Велику частину Сомалії забрали етіопці, іншу частину італійці, Французи й англійці. Сомалієць не є своїм паном ніде.

Мішель студіював у Парижі у ліцеї Сан Барб, у Латинському Кварталі. Пізніше вернувся у рідний край і торгував в анґлійській Сомалії. Як заробив кілька тисяч, утратив їх. Почав наново, а тепер їде попробувати щастя в Парижі. Заложить собі там „Кафе Мокка". Сповниться мрія пересічного сомалійця. Бути каварником, незалежним, це найгарячіше бажання тих, що в житті аж надто залежні.

Таксамо сомалійці дуже бажають бути палячами на кораблі. Каварники й корабельні палячі — дві мрії сомалійців.

Ще заки ми причалили до Марсилії, втратив я Мішеля з очей. Минув рік і я припадково опинився в його каварні „Кафе Мокка" при Рі д'Акасіяс. Розповідав мені, що підприємство йде добре. Ще рік і матиме в Парижі три-чотири каварні. Потім щось собі купить, може готель для чужинців. Загляне й до купелів. І там міг би уладитися. Як так далі піде, буде дуже багатим чоловіком.

За пів року в цій каварні вже не було Мішеля. Новий власник, француз, здвигнув лише плечима. Один сомалійський гість розповів мені про кінець Мішеля. Впав він у сіти одної айриської малярки. Називалася Бетсі. Використала його. Підприємство підупадало, персонал окрадав Мішеля. Гроші розійшлися, Бетсі покинула Мішеля.

— А де він тепер?

— Є палячем на кораблі, напевно є палячем... Нічого іншого йому не остається.

(З чеської мови переклав **М. Н.**).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

На визвольну боротьбу.

Дня 8. червня Марія Данчишин і її діти зробили своєму мужеві й батькові несподіванку зприводу його 51 року життя. Коли Петро Данчишин по тяжкій праці прийшов до дому, то застав у хаті повно гостей, знайомих та приятелів. Його дружина й діти зложили йому желання, а таксамо й зібрані гості пожелали щастя та всякого добра. Забавляючися, приявні гості не забули також про Рідний Край та на заклик М. Присташа зложили $9 на визвольну боротьбу. Збіркою занялась Анна Михайлюк. Жертвували по $1: П. Данчишин, Й. Машляк, І. Космина, Д. Коникин, С. Михайлюк, Анна Михайлюк і М. Присташ; по 75 ц.: Марія Данчишин і Роза Присташ, а О. Зелінський 50 ц. Гроші вислано через Обєднання.

С. Михайлюк.

СТ. ЛУІС, МО.

На допомогу для села Бортятин.

Дорогі Родимці! Кожному з Вас відомо, що наше село Бортятин було знищене підчас світової війни російськими військами. Коли не стало австрійської держави, кожний поневолений нарід взявся до праці, а то й до боротьби, щоб здобути собі волю та власну державу. Наш український нарід станув також до боротьби за свою державність та здобув волю і самостійну Україну. Одначе та воля не тревала довго. Польща знов запанувала над нашим народом. Польські війська, увійшовши до нашого села, спалили половину з нього та зрівнали його з землею. Ті всі селяни, яких господарства були спалені, мусіли відбудовуватись, а тому село дуже збідніло. Тому, коли цього року наше село взялось до будови великого храму, то це приходить йому дуже важко. І от вони віднеслись до нас по поміч. На їх заклик ми зараз створили тут комітет і він уже занявся збіркою. Досі зібрано $61.10 і ті гроші вислано через Обєднання на призначену ціль. Жертвували: А. Помірко й П. Ґолдак по $5; тов. Успення Пр. Богородиці $3.20; Український Клюб при гр. кат. церкві з каси $3; В. Ґолдак $2; по $1: І. Матолич, Й. Білобрам, С. Зілінський, І. Тиндик, В. Хрунь, М. Чухрай, Т. Гриньків, Т. Владика, Г. Поцілуйко, Г. Криса, І. Тиндик (стар.), М. Жидик, М. Андибур, Р. Рейман, А. Серняк, І. Була, Тетяна Кузів, М. Дмитришин, І. Паращак, Т. Флис, Т. Шпить, д-р. Н. Клим, В. Щупляк, М. Кульчицький, М. Бемба, Ева Чулик, Т. Робак, Й. Хлопак, М. Іваніцький, Анна Пережак і І. Сухиня; по 50 ц.: В. Паращак, О. Грамоцький, С. Волянський, С. Гармич, В. Гук, І. Пилипчук, Й. Яцечко, І. Андибур, Агафія Заслоцька, пані Стефанів, М. Сопко, І. Якимів, Катерина Рапко, Г. Гаджиґа, М. Войтуцішин, К. Хаць, Ю. Оліяр, В. Петришин, Г. Лужецький, Й. Зьомбра й Марфут; Т. Ябчанко 40 ц., а по 25 ц.: М. Ґардигайло, К. Івасишин, В. Сорока й М. Паращак (стар.).

За комітет: **Павло Ґолдак, Василь Ґолдак, Андрій Помірко.**

Хто з односельчан бажав би дістати якісь ближчі інформації, прошу звертатись на адресу: **Paul Goldak, 1408 So. 11th Street, St. Louis, Mo.**

БРУКЛИН, Н. Й.

Збірка на докінчення Народнього Дому у Залиптю, повіт Рогатин.

Щирі земляки зі згаданого села занялися збіркою і зібрали $83.45.

Жертви зложили: Марія Ситник $4; В. Крук, В. Павлів і І. Павлів по $3; Софія Кутала, Анастасія Атаманчук, І. Павлів, Канада, і Паранька Матвійців по $2; М. Крук, М. Залипка, С. Ідак, Доська Глуханник, Анастасія Відземок, Анна Мартинчук, Каролька Семеґен, Катерина Ткач, Марія Галичин, Анастасія Христина, І. Макович, Е. Воробець, Д. Белнів, Г. Стек, С. Корда, П. Закалата, П. Котула, В. Малиновський, П. Собутський, В. Ґулька, В. Кузик, Т. Онуфрик, о. Ф. Тарнавський, о. П. Понятишин, Юлія Гузар, П. Задорецький, Стасюк, М. Сурман, І. Лев і С. Савчин по $1; М. Волчко 75 ц.; а І. Кривуцький 55 ц.; Анна Чорнотович, І. Пужак, П. Мисько, Т. Даннлик, Д. Воробець, Я. Павлінак, Т. Брик, Е. Местир, М. Кохман, А. Савчук, І. Третяк, Й. Дюбатий, Т. Гладун, Юлія Ярема, М. Боднар, Б. Седников, М. Близнак, Сафрон і М. Мартинчак по 50 ц.; А. Пограничний, В. Конопада, М. Федчишин, В. Яроцький, Д. Малецький, І. Адамчак, С. Корда, І. Родкевич, В. Федчишин, Н. Коритко, Г. Палюх, М. Макарчук, Н. Луцер, А. Рузанський, Г. Берад, Купчинський і Нечай по 25 ц.; а М. Турчин 10 ц.

Запомогове Товариство Робітників з села Підгородя, що мешкають у Нюарку, жертвували $10.

К. Євдошин і Д. Глуханник зібрали в прав. церкві в Нюарку $7.30.

Разом зібрано $83.45, а по обтягненні видатків за пересилку, вислано $82.

Комітет: **С. Ідак, В. Крук, Катерина Євдошин, М. Крук, М. Залипка, І. Павлів.**

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх своїх членів, що чергові місячні збори відбудуться 5-го вересня, в годині 7-мій ввечір. Прохаємо всіх членів прийти на ці збори. — М. Скибінський, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(97)

На появу канібалів чотири вязні не знали що робити. Всі вони стояли мов укопані в землю й німо споглядали на себе. Док був перший, що відзискав змисли: „Чи маємо боротися?" — він запитав. „Так", відповів твердо Дік. Він звернувся до двох чорних товаришів недолі і запитав їх: „Чи хочете ви боротися поруч з нами?"

„Коли вони нас зловлять, ми мусимо вмерти", відповів Юкунда; „колиж ми ми будемо боротись, то також умремо. Вмерти мусимо всеодно. Одначе краще вмерти у боротьбі, від стріли, ніж від кухонного ножа". Старий Буляля не говорив нічого, тільки головою потвердив слова Юкунди. Всі вони почали приготовлятися до боротьби.

Док наложив стрілу на свій лук натягнув тятиву й випустив стрілу в напрямі надходячого людоїда. Одначе стріла, вирвавшися з лука, зробила кілька дивачних закрутів і впала недалеко нього. Док не вмів стріляти з лука і тепер показалося, що стріляння з лука це не така легка легка річ. Канібали з криком підсувалися до них.

Тепер Дік почав натягати свій лук. Але і він не мав більшого успіху як Док. Було видно, що ця зброя для них зовсім непридатна і вони нею нічого не вдіють. До того треба додати, що канібалів було значно більше число, отже можна було бути певним, що боротьба довго не потреває і що вона фатально закінчиться для втікачів.